

Novostravda

Leto I. Naročnina
Mesečno Din 8.—
Štev. 18 Četrletno „ 10.—
Polletno „ 15.—
Celoletno „ 25.—
Posamezna Uredništvo
številka in uprava:
Din 1.— Ljubljana, Dalma-
tinova ulica št. 8
Izhaja vsak Telefon št. 2132
prvi in tretji Rokopisov ne vra-
četrek čam — Poštni
v mesecu šek. račun 17.177.

SOCIJALNO - POLITIČNI IN STROKOVNI LIST.

Vsebina: Masaryk je umrl | Nekaj misli k našemu programu | Podporni fond v podjetjih | Draginjska doklada rudarjev | Naš delegatski zbor v Kranju | Še ena kolektivno pogodbo dobimo.

Masaryk je umrl...

V gradiču blizu Prage je za večno zatisnil oči velik mož: **Tomaž Masaryk**, prvi predsednik svobodne republike čehoslovaškega naroda. Masaryk je umrl v visoki starosti 87 let in šele v l. 1935. je odložil težko mesto predsednika velike demokratične, nam bratske republike. V tej visoki starosti je izražena božja naklonjenost napram čehoslovaškemu narodu, ki je hotela narodu do najskrajnejših mej človekovega življenja ohraniti moža, ki je bil za svoj narod to, kar je bil za človeštvo Kristus, sin Boga očeta: ustvaritelj svobode, odrešenik, dobrotnik, učitelj, veliki duhoven, zvezda življenja in vodnik naroda skozi razdivjana morja k cilju velike bodočnosti na osnovah svobodoljubne, socialno pravične in ljudske države.

V torek, dne 21. septembra, je bilo truplo Masaryka položeno v grob na priprostem vaškem pokopališču v vasi blizu velike in ponosne slovanske Prage. Tako se je Masaryk tudi v smrti združil z delovnim narodom. Pogreb velikega državnika, predsednika-Osvoboditelja je bil tako veličasten in tako mogočen izraz prave ljudske ljubezni in vdanosti, kakor pogrebi kraljev in cesarjev niti zdaleka niso. Ves narod je šel za pogrebom, narod je jokal, ker mu je v večnost odšel najskrbnejši «tatiček», mož, ki je s svojim delom in imenom predstavljal najmodrejšo, najmočnejšo in najplemenitejšo osebo v današnjem svetu na vseh kontinentih. Narod je jokal, ker je položil v grob moža, ki je češkemu in slovaškemu imenu dal slavo in svetovni sloves. Ljudstvo je točilo solze najgloblje žalosti in potrnosti, ker dobro slutiti, da se narodom taki voditelj rode komaj v vsakem stoletju enkrat. Masaryk je nekoč ob povratku v domovino zbranim množicam rekel: «prišel sem med Vas kot Jezus, ne kot cesar». Čehoslovaški narod vé, da mu je v večnost odšel ne cesar ali kralj, temveč Jezus — tatiček... oče domovine.

Masaryk je bil velik človek, ki je v svojem srcu, v svojem značaju in v svojem razumu združeval najvišje vrline in bogastva, ki jih človeku, temu slabiču v vesoljnem stvarstvu, skopa narava dati hoče.

Masaryk je bil človek tihega, vztrajnega in požrtvovalnega dela, človek misleč in ustvarjajoč brez presledka, vedno zvest svojim besedam: «naša narodnost ne sme biti samo na zunaj vidna oblika, samo navdušenje, narodnost mora imeti svojo vsebino v delu». Za Masaryka je bil rodoljub samo deloven človek. Masaryk je postavil načelo: «politika se mora izražati v stalnem navdušenju za delo za ljudski blagor». Zvest tem svojim naukom je Masaryk dosegel, da je postal: revolucionar, filozof, reformator duš in src, neizprosni socialist in človekoljub, politik in državnik izrednih sposobnosti, ki je s svetostjo svojih naukov in nazorov rušil in zrušil prestole cesarjev in razdril večstoletne državne tvorbe, da je na razvalinah postavil zlate palače svobodnega političnega življenja slovenskih narodov, predvsem Čehov, Slovakov in Jugoslovanov. Brez Masarykovih vztrajnih in prepričevalnih prizadevanj bi se avstro-ogrsko monarhija ne zrušila v nič, ostala bi pri življenju z okrnjenimi mejami; Slovenci bi po svoji

veliki večini pripadali Italiji, tudi velik del Hrvatov, ostanek bi pa umiral pod madžarskim političnim nasiljem. Masaryk je bil znanstveni delavec in mislec, ustvaritelj mnogih znanstvenih ustanov, izdal je nebroj knjig, v katerih je razpravljal o narodnostnih vprašanjih, o socialnih, verskih in moralnih problemih, bil je velik in neizprosni kritik in borbena udan resnici. Sovražil je laž, prazno bahaštvo in navdušenje, obsojal je lizunstvo in hinavstvo, nemoralno v politiki. Zlate so njegove besede:

«Kakršno ima kdo moralo, tako je njegovo politično udejstvovanje. Politika kot praktično socialno delo mora biti sestavni del moralnega prepričanja.»

Masaryk je bil velik Čeh, Slovak in Slovan, nacionalist, istočasno pa poln ljubezni in spoštovanja do človeštva in do ostalih narodov. Masaryk se je celo življenje buril za svobodo svojega naroda. Imel je tale načrt: «postati moramo moralno, gospodarsko in kulturno svobodni, politično svobodo nam bo potem lahko dosegli». Znan je Masarykov izrek: «češko narodno vprašanje je socialno vprašanje», t. j. narodu je treba v prvi vrsti dati najširše socialne pravice. «Narodnost nam mora biti ljudskost.» Masaryk je bil velik duh, ki je segal v najskritejše globine skrivnosti tega sveta, pa vendar sta njegova duša in srce do zadnjega diha ostala zvesta narodu, brez katerega ni vseljskega razvoja, in niti narodne niti mednarodne pravičnosti. Ljubezen do lastnega naroda zahteva pravičnost do drugih narodov.

Masaryk je bil prepričan socialist, globok socialni reformator, ki je svojemu narodu zapustil najudanejšo spoštovanju do sočloveka; Masaryk je svoj narod in njegove politične voditelje prepričal, da je svoboda države in naroda možno graditi samo na socialni pravičnosti napram vsem slojem naroda. Masaryk je svoj socializem zelo značilno in priprosto opisal: **socijalizem je dejavna ljubezen do bližnjega**. Ko se je

Masaryk vrnil v domovino kot prvi predsednik svobodne republike, je političnim strankam dal tole zapoved: «Svobodno čehoslovaško državo je s svojo krvjo ustvaril čehoslovaški delovni človek v tujskih legijah. Delovnemu človeku mora svobodna domovina dati najmodernejšo socialno zaščito, ker bo ta zaščita najučinkovitejše orožje v obrambi dosežene svobode.» In res. Čehoslovaška demokracija je do danes ustvarila najmodernejšo socialno-politično zakonodajo vzporedno s prizadevanjem za gospodarsko povzdigo države. Čehoslovaška je praktično pokazala, da socialna politika pospešuje gospodarsko moč in politično konsolidacijo države. Globokim Masarykovim socialnim idejam v čast, v zahvalo za veliko socialno reformatorično delo je v čehoslovaški državi sto in sto fondov v socialne namene in nebroj socialnih in socialno-zdravstvenih ustanov, ki nosijo ponosno Masarykovo ime.

Masaryk je bil Sokol v najčistejšem pomenu besede, ker je v svojih filozofskih razmišljanjih spoznal, da je Sokol organizacija, ki je sposobna, da v narodu uresniči njegove ideale o človeku, o morali, o družbi, o socialni pravičnosti. Sokol vzgaja močne osebnosti, ki ne prenašajo suženjstva in zatiranja niti naroda, niti posameznika, niti posameznega stanu v narodu. Sokol je osnovna šola za socialno reformo družbe. Ker je bil Masaryk Sokol in etični nacionalist, je zavrgel Marxov nauk o zgodovinski nujnosti in o gospodarskem materijalizmu. Ni res, da je vse odvisno od gospodarskih prilik in od usode, ne, človek ustvarja zgodovino človeštva. Zato mora človek biti plemenit in dober, ne samo udan gmotnim dobrinam.

Masaryk je bil svobodomislec. Bil je v ostrih in dolgotrajnih sporih z duhovščino in s političnimi režimi, ki so predstavljali avstrijski duh, s katerim je bil utelešen klerikalizem. Masaryk se je bojeval za ločitev cerkve od države, ker je v združitvi cerkve z državo vi-

Narodno vprašanje je socialno vprašanje!

del zvezo med teokracijo in aristokracijo, da se prestol in moč opirata na oltar. «Verstvo ni in ne sme biti politika.» Vero je treba živeti. Vera zahteva visoko moralo, boljše nazore o socialnem sožitju, o družini. Brez vere v ljudstvo ni vere v Boga, brez ljubezni do ljudstva ni vere v Boga!

Masaryk je soustvarjal politično svobodo Jugoslovanov pred vojno in za čas vojne. Masaryk je bil najborbeniji advokat Jugoslovanov v vseh procesih, ki jih je Avstrija v svojem sovraštvu do Jugoslovanov umetno uprizorila proti svobodoljubnim jugoslovanskim ljudem. Masaryk je pred svetom odkril laž in intrige, s katerimi je Avstrija segala po življenju Jugoslovanov. Masaryk je s svojo krepko besedo branil Jugoslovane v Zagrebu, na Dunaju, povsod, kjer so avstrijska sodišča hotela delati krivico. V svetovni vojni je Masaryk z železno doslednostjo pri vladah v Parizu, Londonu, Petrogradu, Washingtonu, v Rimu branil pravice malih narodov do svobodnega življenja.

Masaryk je doživljal usodo vseh velikih ljudi. Bil je v borbi za velika socialna in demokratska načela sam s peščico udanih mladih ljudi. Njegova stranka je imela pred vojno dva poslanca...

Masaryk je umrl od vseh brez razlike ljubljen in spoštovan, ker je delal in umrl v odrešenje politično nesvobodnih in socialno tlačanih malih narodov.

Masaryk je ustvaril vero v bodočnost človeštva, ki naj s sredstvi demokracije ustvari v človeštvu novo kulturo vseljidske medsebojne ljubezni in spoštovanja.

Masaryk je odšel v večnost, da njegovi nauki morejo postati vera. Tako končajo svojo življenjsko pot ljudski vladarji...

Nekaj misli k našemu programu

(Referat dr. Bohinjca na delegatskem zborovanju NSZ v Kranju dne 12. sept. 1937.)

V začetku svojih besed moram povedati tole: strokovna organizacija je orožje v rokah *delavstva* za doseg upravičenih zahtev *delavstva samega*. Strokovna organizacija zato ne služi potrebam *posameznika* in tudi ni ustvarjena za posameznika. Strokovno organizacijo mora varovati in čuvati *delavstvo samo kot svojo lastno stvar*. Napačno je misliti, da so strokovne organizacije potrebne enemu ali drugemu *funkcionarju*, bodisi v njegovo osebno uteho častitelja ali za politično slavo; usodepolna zmeta je tako gledanje na pomen in važnost strokovne organizacije. *Sila in moč strokovne organizacije mora ležati na članih samih, na voditeljih vsake posamezne organizacije, ker vsako drugo sredstvo za napredek organizacije odpove*. Umetno vzdrževanje posameznih organizacij je samo en čas mogoče, prej ali slej taka bolna organizacija umre.

Iz tega sledi: za usodo strokovnega pokreta so odgovorni samo člani. Njih dejanja in nehanja morejo organizaciji dati *življenje* ali ji prinašati *smrt*. Požrtvovalnost članstva v narodnem delavskem pokretu mora biti posebno pojačana, ker naš pokret hoče biti samo *resen in soliden*

pokret, ki noče računati na *strasti in instinke* članov, temveč samo na zdravo pamet in se hoče *razvijati samo s premišljenim in resnim socialno-reformnim delom*. Mi nočemo biti *demagogi*, ker je *demagogija najnevarnejši sovražnik demokracije*, kajti demagogija je *laž in varanje*. V naših vrstah smejo in morejo biti samo ljudje, ki so med nami s *prepričanjem* o pravilnosti naše ideologije in taktike. Mi smo toliko resni in pošteni, da brez oklevanja priznamo, da *družabnega reda z revolucijo predrugačili ne bomo*, niti nam revolucionarne, demagoške metode pri reševanju posameznih socialnih problemov ne morejo prinesiti trajno koristnih uspehov. Mi smo organizacija, ki sloni na načelu *osenarodne solidarnosti*, kar pomeni, da *produkcijska sredstva in kapital smatramo za last naroda*. Naš strokovni pokret je na uspešnem razvoju narodnega gospodarstva živo interesiran in zato hoče imeti *pred očmi tudi koristni celote*, kadar brani *socialne pravice svojega članstva*. Za nas je *delodajalec eden izmed predstavnikov narodnega gospodarstva*, ako naloge narodnega gospodarstva ne pojmuje *ozkosrčno osebno sebično*. Zato

naš odnos do delodajalca ne more biti vedno in načelno *sopražen, divji, neprestano žugajoč* in zaničujoč, to zlasti zato ne, ker mi ne *osvajamo nauka o razredni borbi, ki je samo drugo ime za diktaturo*. Naš odnos do delodajalca pa more biti *borbeno-revolucionaren* vselej takrat, kadar zapazimo, da so v zadržanju delodajalca skrite nevarnosti za splošne ljudske in narodne koristi, kjer vidimo, da manjka smisel za *socijalni napredek* in ni pojmovanja za načelo: da je *narodno gospodarstvo kot celota kakor tudi gospodarstvo posameznika samo takrat in tako dolgo upravičeno do obstoja, dokler izpolnjuje svojo temeljno dolžnost: da služi življenjskim potrebam celote*. Mi moramo biti *nacionalno* revolucionarni, ker poznamo žalostno dejstvo, da je tudi kapital celo tzv. domačih ali narodnih ljudi v svojem izražanju običajno neljudski in nenaroden, ki gre samo za *enostranski dobiček*. Kaj šele tuj kapital! Ta neljudski, nenarodni duh kapitala moremo *paralizirati* samo z *najodločnejšim poudarjanjem splošno-narodnih koristi*. V tej sveti dolžnosti leži visoko poslanstvo našega narodnega delavskega pokreta. Zaradi tega poslanstva se mi ne smemo izgubljati v mednarodni meglečnosti in mlačnosti, ne smemo zapustiti tal naroda, ker bi sicer izgubili razumevanje za prave socialne potrebe naroda, ker bi šli mimo njegove duše, mimo njegovih žalostnih in veselih dogodkov. *Mi hočemo ostati narodni, ker hočemo narodu dati dušo in srce*. Mi moramo biti na svojo *narodnost ponosni*, ker le ponos ustvarja junake dela in omogoča *žrtvovati* se. V tej naši notranji *povezanosti z narodom leži naša moč*, v tej naši nacionalno-revolucionarni ideologiji je skrita *najtežja nevarnost* za kapital, ki hoče izkoristiti. Ni slučaj, da narodno-delavski strokovni pokret zadene pri zadržanju delodajalcev na največje težave in da imajo strokovni pokreti drugih smeri lažje razvojne možnosti v podjetjih kot naš pokret. Kapitalist, ki ni z narodom, *instinktivno čuti, da mu more biti narodno-delavski strokovni pokret najnevarnejši*.

V interesu našega lastnega socialnega napredka ter v korist gospodarske osvoboditve naroda je, da je NSZ ustvarjena, da se razvija in uveljavlja svoj program. Mi smo jedro, okoli katerega se mora zbirati vse, kar želi, da postane *narodno-gospodarski svobodni* in da se naš družabni red razvija k taki reformi, ki je zgrajena na *esenarodni socijalni pravičnosti*. Naš program je torej *nacionalno-socialno-revolucionaren*. Pri ureditvi takega programa mora sodelovati zlasti *mladina* in predvsem inteligentna mladina. Radi bi že skoro doživeli čas, da bi videli poulične demonstracije akademikov za *socijalne pravice slovenskega delovnega človeka* in ne samo za prazna politična gesla! Mi smo *narodni pokret* — zato smo *demokratski pokret*, ki zavrača vsako diktaturo, bodisi politično, gospodarsko ali kulturno. Mi smo zato poborniki za najširšo *politično svobodo* in za *demokratske metode* vladanja v javno-pravnih korporacijah in posod, kjer gre za splošna javna vprašanja, zlasti za dolžnosti ljudstva. Tudi pri ugotavljanju ljudskih pravic mora priti do veljave *demokratsko gledanje* na potrebe mirnega sožitja v današnji družbi. Politična svoboda je brez svobode *tiska, besede in zborovanj* nemogoča ali *samo navidezna*. Naš narod je za politično svobodo zrel; v politični svobodi je *mogoč svobodni delavski strokovni pokret*. Zatiiranje svobode in kritike je *prikrilo ali neprikrilo podpiranje korupcije, zatiiranje ljudskih, zlasti delavskih socijalnih pravic, pomeni razmah kapitalizma v smeri, ki je ljudstvu škodljivo*. Pogled v naše gospodarsko življenje nas na vsak korak o tem žalostno prepričuje.

Samo oni, ki ljubijo neresnico in demagoška gesla, morejo nam očitati, da smo *okuženi po fašistični mentaliteti*. Take očitke najodločneje zavračamo in trdimo, da so po svojem *ideološkem jedru vse druge strokovne organizacije bolj fašistično nevarne, nego je naše gibanje*. Ne moremo na tem mestu razpravljati o ideologiji fašizma. Eno pa lahko ugotovljamo: za nas so fašizem, komunizem in hitlerizem istovetni ideološki pokreti z *značilno osnovalo črto: vladati brez ljudstva*. Kdor pozna jugoslovanske politične, kulturne, narodnostne, sociološke prilike, bo vedel, da cvetka fašizma v nobeni obliki pri nas rasti ne more. *Podčrtanje naših nacionalnih in socijalnih pravic pa ni fašizem*, to je samo izraz našega *demokratskega* gledanja na življenje naroda in države.

V kulturni svobodi vidimo *svobodo vesti in prepričanja*. Obsojamo vsako kulturno nesvobodo, vsako zatiiranje vesti in prepričanje, ker tako početje razpaljuje strasti, ustvarja v državi *nemir in pravo negotovost*, ruši in slabi *državno avtoriteto* — vsi ti pojavi dajejo *reakciji potuho* in krepke *nesocialne sile v političnem in gospodarskem življenju*. Moramo slutiti, da naše politične strasti in medsebojno nestrpnost krepko podpira oni kapitalizem, ki mu ni, da bi naš narod prišel do mirnega življe-

nja in s tem do *spoznanja svojih socijalnih pravic in do moči, da te pravice tudi uveljavlja*. V naši politiki *divja laž in neresnica, demagogija in pretiranost, — sami smrtni sopražniki socialnega napredka*.

Mi se bojimo za gospodarsko in socialno usodo *Slovenije*, slovenskih delavcev. *Slutimo, da se bliža čas zelo nevarnega gospodarskega propadanja Slovenije*. Ako smo pošteni, moramo priznati, da je Slovenija v novi državi na vseh poljih javnega življenja lepo napredovala, nasprotno trditev bi bila neresnica in laž. Gospodarski standard Slovenije je lep, tako slišimo potrjeno ob otvoritvah vseh važnejših gospodarskih prireditiv. Imamo sicer še zelo občutno brezposelnost, toda zopet je res, da je industrijsko-obrtniško delavstvo skupno z rudarji doseglo *število 125 tisoč*. Gospodarski ustroj Slovenije je zgrajen na možnostih *izvoza izven Slovenije; domača potrošnja je neznatna*. Slovenija je postala *industrijsko-izvozna pokrajina*. Čim večji je ta izvoz, tem boljša je možnost zaposlitve doraščajočih novih delovnih moči in tem lažje bo mogoč kulturni in socijalni napredek Slovenije. To pomeni: *gospodarska socijalna in kulturna bodočnost Slovenije leži v znatni meri tudi v konzumentski moči in potrebah ostalih pokrajin v državi*. Življenjske korenine Slovenije segajo tudi izven mej naše ožje domovine. To pomeni, da na državni gospodarski politiki ne moremo biti desinteresirani. *Gospodarska osamosvojitve ostalih pokrajin v državi, pomeni za Slovenijo neizogibno smrt*. Gospodarsko autarkijo pa po nujnih psiholoških zakonih pospešuje politika o treh narodih in o treh državah. Mi moramo zaradi svojih strokovnih koristi tudi v strokovnem pokretu stremeti za *uveljavljanjem načela o narodnem in državnem edinstvu, ker bomo samo na ta način mogli zaščititi posebne gospodarske in socijalne koristi Slovenije*. Narodno in državno edinstvo izključuje vsak *pokrajinski egoizem* in narekuje tako načrtno gospodarsko politiko, ki je za *vse pokrajine* pravična in *močna* dovolj, da nudi ljudstvu vseh pokrajin življenjski obstoj.

V doslednosti svojega narodno-socialnega programa moramo podčrtati, da je delavec polnovreden in enakopraven član naroda in družbe. Zato smo pravno in moralno upravičeni, da se nam ta *enakopravnost stvarno dá in stvarno zajamči*. Mi se s politično enakopravnostjo ne moremo zadovoljiti, nam je *potrebna gospodarska enakopravnost*, da z njo delavec dobi za svoje delo *pošteno plačilo*, da je zaščiten v vseh življenjskih *neprilikah*, on in nje-

Podporni fondi v podjetjih

Radi pomanjkanja zakonitega zavarovanja za slučaj onemoglosti, starosti in smrti in tudi radi nepopolnosti bolniškega zavarovanja so nekatera večja podjetja pristala na dolgotrajno zahtevo delavstva po ustanovitvi posebnih podpornih skladov ali blagajen pri podjetjih samih. Te sklade ali blagajne upravljajo posebni odbori, bodisi delavcev samih ali mešani odbori. Prispevske v sklade plačujejo po večini delojemalci in delodajalci, redki so slučaj, da fonde vzdržujejo podjetja sama z rednimi letnimi dotacijami iz sredstev čistega dobička.

Zakon o zavarovanju delavcev iz l. 1922. je predpisal, da bo zakonito delavsko pokojninsko zavarovanje stopilo v veljavo l. 1925., kar bi pomenilo, da bi čakalna doba za posmrtno zavarovanje potekala leta 1927., čakalna doba za slučaj onemoglosti l. 1929. in čakalna doba za starostno rento pa l. 1935. Velika večina delavcev bi danes imela v polnem obsegu varovane in pridobljene pravice iz naslova zakonitega pokojninskega zavarovanja — vsaj v najskromnejših pokojninah. Rentno zavarovanje delavcev vsled nerazumljive nevidnosti naše gospodarsko-socialne politike leta 1925. ni stopilo v veljavo. Polnih dvanajst let je moralo miniti, da je izšla uredba o uvedbi delavskega pokojninskega zavarovanja, ki je stopila v veljavo letos na dan 1. septembra. Delavska zbornica in delavske strokovne organizacije niso mogle gledati prekrižanih rok na dejstvo pomanjkanja starostne preskrbe delovnega človeka. Zato so organizirale krepkejšo akcijo za ustanavljanje prostovoljnega zavarovanja delavcev v posameznih podjetjih. To je imelo za posledico, da se je število posebnih podpornih fondov v podjetjih pomnožilo.

Podporni fondi so tekem let postali važne in skoro nepogrešljive socialno-zaščitne ustanove delavstva v podjetjih. Stari in onemogli delavci so edino v podpornem fondu dobili najskromnejšo podporo za življenje. Nekateri fondi so dosegli visoke, tudi večmilijske zneske. Fondi so v pretežni večini vloženi v obratni kapital podjetij s skromnim obrestovanjem. Na ta način fondi koristijo gospodarskim potrebam podjetij, ker so prispevki podjetja dejansko ostali v funkciji obratno-produkcijske-

gova družina in da so mu ustvarjeni pogoji za polnovredno kulturno življenje, ki naj ima svoj videz izraz predvsem v brezplačnem šolanju in v svobodnem kulturnem uveljavljanju doma in v organizaciji. Naš pokret je *borbeno-evolucijski*, ki z dosledno in vztrajno reformo družbe želi v sožitju človeške družbe odstraniti vse krivice, dasi se tudi zaveda, da je *popolna enakost posameznikov in stanov po sili narave nemogoča*.

Ne moremo biti z uspehom prizadevanj organizacije zadovoljni. Vzroki leže v znatni meri *izven odgovornosti organizacije in njenih funkcionarjev*, predvsem v naši *socijalni zakonodaji*. Našo javnost še vedno karakterizira duh *nesocialnosti* in naša soc. politična zakonodaja je *negibna in nemoderna*. V zadnjem času smo dobili nekaj *važnih zakonov*, ki so nepopolni, zlasti to velja za zakon o minimalnih mezdah in o starostnem zavarovanju. Iz mrtve točke se ne premakne zaščita *dajencev*. Za strokovni pokret je izredne važnosti stvarnejša zaščita *obratnih zaupnikov*. In tako dalje.

Vam so znane naše socialno-politične zahteve in potrebe, ni treba, da jih naštevam. Naš pokret mora biti stalno na straži, on mora probleme *znanstveno proučiti* in biti vsak čas sposoben, da stavi stvarne zahteve s *stvarnimi utemeljitvami*. Potrebno je *propagandistično* organizirati *zanimanje in razumevanje* za naš program in naše narodno-socialne zahteve. — *Naše publicistično uveljavljanje* moramo vestransko poglobiti in razširiti. Članstvo čakajo v tem pogledu še velike dolžnosti. Publicistično delo ne more sloneti na ramah dveh, treh oseb.

Naša moč in naš ponos leži v *samoupravi naših organizacij* in našega članstva. Proti naši časti je, da bi se v naše organizacijske zadeve mešale tretje osebe. *Duh svobode delavcu tega ne dopušča*. Delavec hoče biti zrel, da v svojih stvareh svojega strokovnega pokreta odloča *sam brez asistencije kogarkoli*. V svoji težnji po svobodi in samoupravi moramo obsojati vse in vsakogar, ki bi naš nacionalni delavski pokret hotel izročiti v varstvo *činiteljem, ki stoje izven našega organizacijskega ustroja ali izven naše ideologije*.

Naš pokret bo rasel in bo postal nepremagljiv samo na složnosti članstva, na našem bratstvu in tovarištvu, na *udanosti ideji z izločitvijo vseh osebnih želja in teženj*. Mi se moramo jačati *moralno* in povezani moramo biti z *železno verigo*, v kateri je vsak člen močan kakor iz jekla. — V tem spoznanju in ravnanju bomo kos velikim nalogam, ki nas čakajo.

Še več! Podjetja gredo v svojem grdem ravnanju in nesocialnem gledanju na potrebe socialne zaščite delavcev še dalje! Podjetja dopuščajo, da se podporni fondi z *vso naglico likvidirajo* in to na najnesocialnejši način: s porazdelitvijo zneskov na delavce. Ta naglica je razumljiva samo pod vtisom, da hočejo podjetja delavcem čimprej izbiti iz rok eno najsolidnejših sredstev za izboljšanje pokojninskega zavarovanja, češ, ko fondov ne bo, ne bo nikomur prišlo na misel, da od podjetij zahteva prostovoljno višje zavarovanje, kakor ga omogoča člen 5 uredbe o zakonitem zavarovanju. Ta člen pravi: *posamezna podjetja, ki zaposlujejo večje število zavarovancev, morejo na zahtevo zavarovancev urediti za vse delavce ali za posamezne skupine delavcev prostovoljno višje zavarovanje za slučaj starosti, onemoglosti in smrti*. Ta člen je prišel v uredbo v glavnem samo z ozirom na že postoječe podporne fonde, ker so taki fondi najprimernejši način za izboljšanje zavarovanja. Izboljšanje zavarovanja je možno v več smereh: z dokupom let, zlasti za doseg čakalne dobe, kar je važno za starejše ali bolehe delavce, pri katerih je podana nevarnost, da v trenutku nastopa zavarovalnega slučaja ne bodo imeli izpolnjeno dobo čakanja; izboljšanje zavarovanja je možno z zvišanjem zavarovanega mesečnega razreda, seveda pa tudi v obliki dodatne pokojnine iz sredstev pokojninskega fonda.

Uredba pravi, da bo to višje zavarovanje uredil poseben pravilnik, ki mora biti objavljen najkasneje do 31. decembra tega leta. *Dokler ni znana vsebina tega pravilnika, delavci na likvidacijo tovarniških pokojninskih fondov pristati ne smejo!* Fondi naj ostanejo last delavcev v *trajni temelji*, na katerem naj delavci grade na izboljšanju svojega pokojninskega zavarovanja! *Kjer fondov ni, jih je treba ustvariti!*

Draginjska doklada rudarjev

Veliko je bilo hrupa predno so dobili rudarji, zaposleni v TPD enkratno draginjsko doklado.

Uspeh je delen in nikakor ne odgovarja resničnemu dvigu cen in vsakdo je lahko sam opazil, da rudarji niso in tudi ne morejo biti zadovoljni s to doklado, ki je prvič premajhna, drugič le enkratna in bo izplačana za bodoče mesece, ne pa za nazaj.

Menda je škoda vsakega komentarja, saj vsak objektivni človek lahko uvidi, da je ta enkratni draginjski prispevek din 300.—, ki je najvišji, resnično premajhen, da ne omenimo ostalih prispevkov, ki postopoma padajo.

Drugič je to draginjska doklada in prav radi tega bi jo morali prejeti vsi in bi ne smelo biti razlike, saj porast draginje občutijo vsi enako, pa naj si bo zaposlen dva meseca, štiri mesece ali pa štiri leta in je zato ta kategorizacija neposrečena, nesocialna in kot taka nedopustna in vse kritike vredna.

Prvi del pogajanj se je zaključil v sredo, dne 15. t. m., in sedaj pa so se pričela obratna pogajanja po vseh rudnikih TPD, kajti tu je še veliko odprtih vprašanj, ki se morajo urediti le na licu mesta.

Ko se bodo obratne razprave končale, bo mezno gibanje rudarjev rešeno, a to le začasno, ker si s to draginjsko doklado ne bodo veliko pripomogli.

Ob smrti Masaryka

Izvrševalni odbor je imel v četrtek, dne 16. t. m., žalno sejo za pok. prezidentom Osvoboditeljem Masarykom. Predsednik je v kratkih besedah očrtaval življenjsko pot velikega pokojnika. Vsi navzoči so govor poslušali stoje. Narodna strokovna zveza se je tudi udeležila s praporom svečane komemoracije na Taboru. V soboto pa se je delegacija NSZ vpisala v knjigo sožalja, ki je bila izpostavljena na konzulatu ČSR. Tudi žalne svečanosti, ki se je vršila na predvečer pogreba v Filharmoniji, smo se oficijelno udeležili in podpisali posebno sožalno listino, ki je bila odposlana čehoslovaški vladi.

Narodnost brez socialnega temelja je nemogoča

STROKOVNI VESTNIK

Naš delegatski zbor v Kranju

V nedeljo, dne 12. septembra 1937 se je vršil v Kranju Delegatski zbor naše organizacije. Zborovanje narodnega delavstva se je letos vršilo v gorenski metropoli, starodavnem Kranju, mestu, ki ni le pokrajinsko zanimivo, temveč tudi vsled svojega gospodarskega značaja in s strani širše delavske javnosti vredno največje pozornosti. V zadnjih letih se je Kranj pričel z veliko naglico industrijalizirati in je danes poln življenja. Številne tekstilne tovarne so zrastle skoraj čez noč iz tal in na tisoče delavcev je zaposlenih v moderno opremljenih obratih. Kmetijsko in obrtno delavstvo Kranja in njegove širše okolice prehaja v vrste industrijskega delavstva in odpirajo se naenkrat vsi delavski komplicirani problemi, ki zahtevajo temeljitega studija in končne rešitve.

V Kranju je položila Narodna strokovna zveza obračun dela preteklega leta. Narodni delavci so premostili vse nepravilnosti in zapreke in zbor je dal novozvoljenemu vodstvu navodila za nadaljnje udeleževanje in delo organizacije. Marsikaj je NSZ v preteklem letu dosegla in prav pri nobeni akciji jo ni manjkalo, kadar je bilo treba zagovarjati interese svojega članstva in zato funkcionarjem ni bilo težko polagati računov.

V svoji borbi NSZ ni nikdar kolebala in se je prav vedno izkazala kot nepomirljiva in konsekvantna zastopnica delavstva. Narodna strokovna zveza je in ostane bojna organizacija naprednega delavstva, ki bo šla po svoji načrtani poti naprej do cilja.

V Izvrševalni odbor so bili izvoljeni sledeči naši tovariši: za predsednika **Rudolf Juvan**, I. podpredsednika **dr. Jože Bohinjec**, II. podpredsednika **Tine Zupan** iz Jesenic, tajnika **Franjo Rupnik**, II. tajnika **Pavel Žmavec**, blagajnika **Josip Ambrožič**, II. blagajnika **Lojze Oven**, gospodarja **Lojze Orehek**. V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni sledeči tovariši: **dr. France Kovič**, Ljubljana, **Franc Markizeti**, Jesenice, **Jakob Pivk**, Javornik, **Avugst Jamnik**, Ljubljana, **Lojze Hočevar**, Ljubljana in **Vladimir Pelc**, Maribor.

V odboru skoraj ni bistvenih izprememb in se vidi, da so v Izvrševalnem odboru možje, v katere ima organizacija zaupanje.

V upravni odbor pa spadajo poleg Izvrševalnega odbora še vsi predsedniki podružnic.

Ob polni udeležbi je otvoril zborovanje **tov. predsednik Juvan**, ugotovil sklepčnost ter podal poročilo, ki ga prinašamo v izveščku, kakor sledi:

Za sedanjost in bodočnost!

Pozdravljam vse, ki ste prišli, da skupno polagamo račune in določimo smernice za bodoče delo. Predno pridemo na dnevni red, je potrebno, da se spomnimo naših tovarišev in borcev za socialne pravice delavstva.

Današnji zbor ni oficijelna manifestacija, temveč pravi delovni zbor in vsakdo si mora prizadevati z vsemi svojimi močmi, da bo ta zbor dosegel svoj namen. Želimo, da bi bile debate resne in na višku in da se ne dotikamo osebnosti in malenkosti, za katere danes ni časa.

Ta zbor mora biti enotna, stvarna manifestacija narodnega delavstva. Pokazati moramo, da smo strnjeni in disciplinirani in da se bodo nesoglasja odstranila mirnim putem. Mi smo nositelji velikega poslanstva nacionalnega delavstva.

Letos stopamo v 30. leto našega obstoja. Leta 1908. je bila ustanovljena v Trstu «Narodna delavska organizacija». Leto dni kasneje so si enako organizacijo ustanovili ljubljanski delavci. Leto kasneje pa se je izločila skupina narodnih železničarjev in je ustanovila tej sorodno organizacijo. Voja nam je napredok ovirala in končno je oblast delovanje ustavila. Po vojni pa so bili narodni delavci in železničarji prvi tvorci samostojne države. Naša državljanska svoboda nam ni prinesla socialne svo-

bode in prav zato se borimo in smo tu, da si priborimo ono mesto v socialni zakonodaji, da bo delavstvo in nameščenstvo zadovoljno.

Položaj, v katerem živimo, ni ugoden in s skrbjo gledamo in motrimo vse dogodke, ki lahko zanetijo svetovni požar, v katerem bo največ trpelo in žrtvovalo narodno delavstvo in prav radi tega moramo biti odločni borci miru.

Beda je še vedno velika, četudi gospodarska kriza pada in mi si moramo prvi prizadevati, da saj deloma odstranimo bedo, če jo že ne moremo popolnoma.

Vodili smo borbo za zakon o minimalnih mezdah. Tovariši, dobili smo ta zakon, toda izreči moramo svoje pomisleke proti temu zakonu, ki nikakor ne ustreza današnjim potrebam, zato moramo nadaljevati to borbo, da izboljšamo položaj onim, ki so tega najbolj potrebni.

Dalje smo vodili tudi veliko borbo za splošno uvedbo kolektivnih pogodb in zakon o minimalnih mezdah bo tisti, ki bo delodajalca prisilil, da bo sklenil kolektivno pogodbo.

Tretja točka je zakon o starostnem zavarovanju, ki je stopil s 1. septembrom v veljavo, toda tudi ta zakon še ni popoln in ga bo treba izpopolniti.

Odločno zahtevamo, da se uvede 40 urni delavnik.

To ni nova zahteva in jo druge države že uvajajo in tudi mi ne smemo zaostajati. S to uredbo se bo zmanjšalo število brezposelnih in delavstvo bi se s to pridobitvijo lahko veliko bolj udeleževalo tudi v drugih važnih vprašanjih, kar jim je v sedanjih razmerah nemogoče.

Naše delavstvo je izkoriščevano od različnih faktorjev in vse tako početje je treba najstrožje obsojati, nikakor ne smemo dovoliti, da kapital izkorišča naše delavstvo in smo bili in bomo proti vsemu takemu postopanju, posebno pa še proti izkoriščevanju tujega kapitala.

Mi smo večkrat v neprijetnem položaju, če nas kdo vpraša, kakšno stališče zavzemamo z ozirom na politično pripadnost. Mi vemo, da **Narodna strokovna zveza ni politična organizacija**, temveč samo strokovna in je potemtakem izven politike. Eno pa je, da imamo svoj program, smo nacionalni in nas vodijo enake smernice kot jih ima čehoslovaška Narodna socialistična stranka. Naša organizacija je torej nepolitična in smemo in moramo predvsem zagovarjati le pravilno socialno in gospodarsko politiko.

V naši organizaciji je povezanost med ročnim in duševnim delavcem in simbol tega je naš znak kladivo in pero.

Mi izjavljamo, da nismo samo simpatizerji Sokola, temveč, da je ta povezanost med Sokolom in Narodno strokovno zvezo veliko večja in kdor je član NSZ, ta je tudi Sokol.

Kakor povsod, tako so se tudi med nami pojavila nasprotstva, ki pa so le osebna in ne načelna. Na vseh sestankih smo povdarjali, da pozdravljamo stvarno in resno opozicijo, toda te ni bilo in vse kar so počenjali gotovi tovariši, ni rodilo nikakega uspeha. Na današnjem delegatskem zboru se mora končno to za vselej rešiti. Kdor ruši, ne spada v naš krog. Moč sloni na disciplini. Mi pa nimamo samo pravic, temveč tudi dolžnosti.

Obžalovati moramo, da se ustanavljajo nepotrebne organizacije in rušijo naše delo. Želimo, da bi kmalu uvideli in spoznali, da so na napačni poti in da pridejo čimpreje nazaj.

Mi hočemo kruha, dela in pravico imamo do dela in če to pošteno vršimo, nas morajo tudi vpoštovati. Borimo se za srečo in življenje ne le samo nas, temveč tudi za našo obitelj in narod. Mi smo tisti, ki hočemo, da se država krepi in jača, in če bo srečen delovni narod, bo srečna vsa država. Mi pa moramo vzgajati narod v narodnem duhu. Imamo pa veliko ljudi, ki trdijo, da so narodni, ne spoštujejo pa našega malega človeka in naroda.

Več morale in poštenja, tudi to je naša parola, ko vidimo, kako je in je to po-

sebno potrebno za delovno ljudstvo. Velika je razlika med bogatim in revnim, toda še večja je razlika med slabim in dobrim. Posnemajmo gesla našega Klofača, čim več izobrazbe, tem boljši bo človek. Mi pa moramo etično dvigniti naš narod.

Narodnost brez socialnega temelja je nemogoča, kakor je nemogoča socialnost brez narodnosti. Klofač pravi, enakopravnost naroda in enakost v narodu.

Mi smo strokovna organizacija in gradimo naš pokret na gotovih načelih in programu. Mi ne gremo niti na levo, niti na desno, temveč premočrtno do našega cilja za dobrobit našega malega človeka.

Vedno pa bomo stali na braniku za naše delavstvo, domovino in kralja.

Živahnemu odobravanju je sledilo poročilo tajnika tov. Rupnika, iz katerega posnemamo sledeče:

Izvrševalni odbor je zvesto služil smernicam, danih na celjskem kongresu, bil od zadnjega delegatskega zbora, ki se je vršil 10. maja 1936, vržen v precej razburkano in nemirno strokovno življenje, ki so ga povzročili gospodarski pretresljaji kot posledica svetovne gospodarske krize in krize našega notranjega političnega in gospodarskega življenja.

Strokovno gibanje, kot eden naših glavnih programov in dolžnosti, se je vršilo na doslednost programa narodno socialistične strokovne ideologije, je prestalo težak ognjeni krst strokovnih bojev v zadnjem letu, za gospodarski napredok delovnih ljudi.

Mezdno gibanje rudarjev v naših revirjih je postavilo našo organizacijo pred težko preizkušnjo neenakega boja. Uspeh tega boja je bil le delen.

Mezdno gibanje tekstilcev je pa bilo eno naših najtežjih preizkušenj, to pa radi breznačelnosti in nediscipliniranosti tekstilcev.

Iz teh bojev smo izšli le z delnimi in malo zadovoljivimi uspehi, kar gre zasluga edino le organizacijam.

V **meznem gibanju papirniškega delavstva** se je doseglo le delne uspehe.

Mezdno gibanje kovinarjev na Jesenicah in Javorniku se je končalo s precej zadovoljivim uspehom, ako upoštevamo razmere in milje, v katerih so se vršila pogajanja.

Mezdno gibanje čevljarjev v Žireh prištevamo k zelo važnim strokovnim uspehom, ker se je le z našo inicijativo posrečilo skleniti kolektivno pogodbo za več podjetij enako in naenkrat.

Mezdno gibanje stavbinskega delavstva, ki tvori pododsek podružnice Jesenice, je vodila naša podružnica na Jesenicah s svojimi funkcionarji za sklenitev kolektivne pogodbe stavbinskega delavstva pri Golf igrišču. Uspeh te kolektivne pogodbe je bil kočno le ta, da se je ustvarilo in ustanovilo znosno službeno razmerje in da se je uveljavila tarifa, ki je veljala za vse stavbince v Dravski banovini.

Mezdno gibanje stavbinskega delavstva je zahtevalo od naše organizacije precejšnje potrpežljivosti in sposobnosti, ker se je šlo za sklenitev kolektivne pogodbe, ki naj velja za vse stavbinske podjetnike v Dravski banovini. Naša organizacija je s svojimi inicijativnimi predlogi in izkušnjami uveljavila velik del svojih zahtev in mnogo pripomogla, da je prišlo sploh do sporazuma.

Mezdno gibanje delavstva v tovarni Medič v Medvodah je vodila samo naša organizacija, ter smo tudi v tem slučaju izšli s precej povoljnimi uspehi, k čemer je uvidevnost delavstva mnogo pripomogla.

Mezdno gibanje v tovarni Laurich v Sl. Konjicah je po neuspeh prvotnih štrajkovnih poizkusih prišlo na našo inicijativo do zadovoljivega podpisa kolektivne pogodbe.

Izdelan imamo tudi osnutek za sklenitev kolektivne pogodbe za rudarje v Pečovniku pri Celju, katero predložimo podjetju v prihodnjih dneh.

V poslovni dobi samih mezdnih gibanj smo preizkusili moralno silo orga-

niziranega članstva in sposobnost lokalnih in centralnih funkcionarjev naše organizacije, ki nam ustvarja prepričanje, da je organizacija na pravi poti in da na teh ugotovitvah lahko gremo na delo za še večje strokovne uspehe.

Socijalna stran našega dela je deloma vpošteta že v poprej naštetih mezdnih gibanjih, glavno delo pa je bilo usmerjeno v inicijativnem delu za modernizacijo obstoječe socialne zakonodaje in za uveljavljanje novih socialnih zakonov.

Tako je naša organizacija na podlagi naštetih posvetovanj stavila vedno svoje samostojne predloge na mero-dajna mesta in sicer za:

zakon o zavarovanju zoper brezposelnost,

zakon o minimalnih mezdah, zakon o starostnem zavarovanju, reformo zakona o bolniškem zavarovanju,

reformo zakona o borzah dela in reformo zakona o delavskih zbornicah.

V ta namen smo se z močno delegacijo udeležili velike, več dni trajajoče ankete pri centrali delavskih zbornic v Beogradu.

Dosegli smo zakon o minimalnih mezdah, ki nas in delavstvo radi nepopolnosti ni zadovoljil. Vendar so dani pogoji, da lahko trajno delamo za izboljšanje onih točk zakona, ki nas ne zadovoljujejo.

Zakon o starostnem zavarovanju je kot naša dvajsetletna zahteva končno zagledal beli dan ter bil uveljavljen s 1. septembrom letos.

Tudi ta zakon nas ne zadovoljuje, ker so naši predlogi v njem le deloma vpoštovani, vendar je podana prilika za njegovo postopno izboljšavo.

Zakona za zavarovanje za brezposelnost še nimamo. Tudi še nimamo zadovoljivih rešitev naših reformnih predlogov k ostalim obstoječim socialnim zakonom. Upajmo, da bo bodoče poslovno leto v tem pogledu uspešnejše.

Tako smo sodelovali na naštetih anketah na predpripravah za nabiralne dneve za pomoč brezposelnim. Za pomoč brezposelnim smo podvzeli vse korake, da zainteresiramo s pismenimi vlogami lokalne oblasti in centralo v Beogradu za zadovoljivo rešitev tega največjega socialnega zla sedanjosti.

Sodelovali smo in še sodelujemo pri predpripravah za zaščito obubožane in pokvarjene mladine. Odlično pa je naša organizacija zastopala pri delu «Protituberkuloznih lig» tako v centrali kakor v krajevnih organizacijah, ker smo primorani pomagati pobijati največjega sovražnika delavstva — tuberkulozo.

Gospodarsko delo naše organizacije ima dva pravca — zunanega in notranjega.

V zunanjem pravcu naše gospodarske politike smo to vprašanje deloma reševali že s kolektivnimi pogodbami, deloma pa smo bili stalno na delu, da z ustmeno in pismeno besedo zagovarjamo gospodarske koristi našega članstva.

Propagirali smo zadrugištvo kot edino izhodišče h gospodarski osamosvojitvi vseh, ki se čutijo gospodarsko zaslužene. Ta naš gospodarski klic je obrodil dober sad. Ustanovi se v bližnjih dneh gospodarska zadruga na Jesenicah ter je upati, da bo ta zadruga lahko za vzgled vsem, ki imajo reelen gospodarski cilj delavstva pred očmi.

V notranjem pravcu naše gospodarske politike pa sledeče:

Dosledno in do pičice natančno se izvršuje naš notranji gospodarski program z edinim namenom, da se po potrebi ne izdaja težko prisluženi denar našega delavca, ki ga nalaga v obliki članarine v organizacijo. Vpeljali smo skrajno štednjo ter posvetili vse sile, za sanacijo še nepopravnih obveznosti.

Deviza gospodarskega programa v naši organizaciji, ki se izvaja z železno doslednostjo, se glasi: štedi, ne delaj dolgov, plačaj upnike, kupi samo neobhodno potrebno, gospodari modro in preudarno, ker denarja, s katerim razpolagaš, se drži pot in kri našega zavednega narodnega delavstva.

